

Поводом интервјуа чешког МИП-а Карела Шварценберга немачком месечнику „Цицero“

У празничкој опуштености пажњу, ипак, привлаче ставови чешког министра иностраних послова Карела Шварценберга у интервјуу немачком празничном месечнику „Цицero“. Јавност земаља тзв. западног Балкана, укључујући Србију, свакако ће са одобравањем примити став да ће један од приоритета чешког председништва у ЕУ бити убрзавање интеграције тог региона. Ту је и став Шварценберга да нема смисла даље условљавање приближавања Србије Унији изручивањем генерала Ратка Младића. Ако би тај став био израз реализма онда би то уједно био крај политике уцена и двојних стандарда као дубоко штетне за Србију, али истовремено и саморањавајуће за ЕУ. Да ли је тако, показаће блиска будућност.

Интересантно је међутим, образложење које за те приоритете нуди Шварценберг. Суштински, он плаши или, ако то лепше звучи, упозорава - ако ЕУ хитно не интегрише Балкан, тамо ће се устоличити Русија, а она је „поново ревизионистичка сила“, „поново иде стопама Цара Николаја I“ и, шта више, представља „енергетско-политичку опасност“. Да би појачао аргументацију, чешки министар додаје да не сме да се заборави да су на Балкану започињали „велики континентални конфликти на почетку 19. века“ (зашто 19. а не 20. века!) те уколико Европа не би брзо интегрисала тај простор, прети опасност од новог конфликта, од „постављања бомбе под нашу задњицу“. Зато министар Шварценберг (71), кога „Цицero“ представља као потомка аристократије (чешке, или аустроугарске?) и „изузетног спољног министра у Европи“, обзнањује – „Москва се мора вратити у одређене оквире“. Не каже експлиците које „оквире“ има у виду, ко то може да уради, нити како, али се чини да главну улогу у дисциплиновању Москве даје САД. То произилази из савета новом америчком председнику Бараку Обами да не понавља грешку Џ. Ф. Кенедија и да не иде „у пребрзу конфронтацију“ са премијером Путином (зашто са Премијером, а не са Председником?!). Дакле, конфронтација да, али „пребрза“ не.

Ставови и аргументација министра Шварценберга, благо речено, изазивају недоумице и питања.

Прво је, где су по њему узроци тих, како каже, великих континенталних конфликата на почетку 19. века који су започињали на Балкану. Балканом су, колико је познато, тада управљале две империје – Турска и Аустроугарска. У чему види основ за поређење са садашњом ситуацијом? Ако су се тада народи Балкана, као на пример, српски народ под вођством Карађорђа Петровића и Милоша Обреновића, дизали на устанке, то је најмање било уперено против интереса Европе јер се радило о национално ослободилачким устанцима и демократским револуцијама. У Србији, Грчкој, Бугарској. Ако је Русија подржавала те устанке, то не може да се третира као антиевропска политика, баш као ни руска подршка суверенитету и територијалном интегритету Србије данас у вези са статусом Косова и Метохије.

Друго, где министар Шварценберг види узроке потенцијалних сукоба на Балкану данас када тако драматично упозорава на ту опасност? У принципу, када се међународни проблеми решавају компромисом страна у питању и у складу са универзалним принципима међународних односа, опасности од сукоба су далеко мање, него када се решења намећу силом, уценама и двојним стандардима са стране. Зато је питање да ли, можда, господин Шварценберг нехотице признаје да проблеми на Балкану током разбијања једне, па друге Југославије и нарочито током „решавања“ статуса Косова и Метохије, нису решавани компромисом нити у складу са универзалним принципима. Ако нису, у шта је, српски народ, упркос систематском „лечењу“ од „национализма“ и других реметилачких особина, дубоко убеђен, могу ли се корени неправде и нестабилности, отклонити интеграцијом у ЕУ? Ако Хрватска са прага ЕУ изјављује да чланство неће плаћати државном територијом, а реч је тек о пар десетина квадратних километара, шта тек Влада у Београду треба да каже суочена са отимањем 15 одсто своје државне територије неодвојиве од њеног националног, културног и духовног идентитета!

Интервју господина Шварценберга одише резонима и терминима европског патрона 19. века према Балкану као попришту надметања страних сила и монетом за поткусуривање. Логиком која је лишена дипломатских обзира и уважавања дубоких промена у међународним односима, он врти у круг две једнако проблематичне тезе – прва, да балканске земље и народи нису нити смеју бити субјекат међународних односа па им је потребан душебрижник на Западу и друга да Запад на сваки начин треба да спречи „повратак Русије на Балкан“, па „чак“ и таквим жртвовањем као што је отварање за убрзани пријем у ЕУ!

Чињеница је да се Русија „вратила“ у Брисел, и много западније и јужније од Брисела, енергентима, али не само њима. „Вратила“ се и у Њујорк, Шангај, Делхи, Рт Добре Наде, Буенос Аирес, Бразилију и ко зна где све. И ником ништа. Али, по Шварценбергу, опасно је, готово недопустиво, да се „врати“ на западни Балкан. Он не нуди одговор, зашто би, на пример, руски гасовод кроз Берлин био израз партнерства, а сумњивих „царистичких“ намера кад пролази кроз Београд или Ниш! Или, можда, Шварценбергу сметају руски гасоводи уопште, па и то што Русија поседује огромне резерве гаса. Да ли се на то односи порука да се „Москва мора вратити у одређене оквире“?

Резони и термини господина Шварценберга неодољиво подсећају на реторику хладног рата. Он изражава отворене сумње у Русију као партнера и позива на постављање препрека. Ако Европа брзо не узме Балкан под своје окриље, „неко други ће се ускоро уселити тамо“ упозорава и додаје да би то била „бомба испод наше задњице“. Шта је суштина ове изјаве, ако није позив за (пре)расподелу сфера утицаја, за поделе и у крајњем развоју - за конфронтацију. Да ли он то говори само као „изузетан страни министар“, као инсајдер интерних резоновања на Западу, или као аутентични тумач званичне политике ЕУ то ће време показати. Сигурно је, међутим, да је Европи и Балкану било доста подозрења и подела које су јој доносиле само зло. Данас су неопходни компромиси, уважавање и партнерство, а не конфронтација и лекције *ex katedra*

Тешко је не запазити Шварценбергову критику „руског ревизионизма“ иако је нејасно на шта се тачно односи. Критика ревизионизма половином прошлог века долазила је из Москве, од Стаљина, а касније од Брежњева. У условима оштрих блоковских подела и конфронтације „ревизионизам“ је означавао сваку тежњу за самосталношћу, сваки отпор јединственом моделу социјализма из центра у Москви. Због самосталног унутрашњег развоја, Београд и КПЈ су тада проглашени за највеће ревизионисте, за „лакеје империјализма“. Где је данас центар, ко су данас креатори јединственог модела према којима се утврђује ко је и шта је савремени ревизионизам? У чему би то Москва данас, по оцени Шварценберга, била ревизионистичка? Вишепартијски парламентаризам и капиталистички односи доминирају у читавој Европи, укључујући Русију. „Путинизам“ је такође капитализам. Руских боја, али – капитализам. Русија, истина, брже решава неке горуће проблеме, него у време Јељцина, има далеко ширу сарадњу са Европом и светом. Ту, дакле, не би требало да буду поводи за такву оптужбу. Стабилнија Русија, стабилнији односи са Европом. Истина је да се Русија не мири са концептом униполарног света и да су мултиполаризму наклоњене бар две трећине човечанства. Резултат је отпор монополизму и демократизација међународних односа, чак и независно од мотива којима се ова, или она земља притом руководи. То тешко може да се крсти ревизионизмом. Напротив, то је враћање принципима међународног права и поштовању улоге УН.

С друге стране, истине ради, треба констатовати да је Запад, а не Русија, кумовао разбијању једне, па друге Југославије, а од недавно и Србије одузимањем Косова и Метохије. То је стварна ревизија европског поретка успостављеног након Другог светског рата и потврђеног Финалним документом ОЕБС-а (КЕБС-а) из Хелсинкија. Ширење НАТО-а, милитаризације Европе, агресија на Србију (СРЈ) 1999, мрежа америчких и НАТО војних база на линији Балтик – Каспиј – Блиски Исток, оживљавање нацистичких организација у низу европских земаља, глобализам као идеологија доминације – све су то итекако манифестације ревизионизма. Али, тај ревизионизам поретка који је пуне 54 године обезбеђивао Европи мир и релативни напредак, не може никако да се припише Москви, већ Западу. Зато, Шварценбергова оптужба Русије за ревизионизам, чак и ако јој је повод проглашавање независности Јужне Осетије и Абхазије после рата у Закавказју, уз дужно поштовање његовог аристократског порекла, подсећа на ону народну: држ'те лопова.

(Аутор је председник Београдског форума)